

De tien schrijvers van Laura Witte

Pasi Ilmari Jääskeläinen

De tien schrijvers van Laura Witte

Vertaald uit het Fins
door Annemarie Raas

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

De uitgever ontving voor deze Nederlandse uitgave
een subsidie van FILI – Finnish Literature Exchange.

F I
L I

Oorspronkelijke titel *Lumikko Ja Yhdeksän Muuta.*

Uitgeverij Atena Kustannus, Finland

Published by agreement with the Kontext Agency

© Pasi Ilmari Jääskeläinen 2006

© Nederlandse vertaling Annemarie Raas / Nieuw Amsterdam *Uitgevers* 2016

Omslagbeeld (opengeslagen boek) © Mohamad Itani/Trevillion Images

Omslagbeeld (achtergrond sneeuw) © Tania Wood/EyeEm

NUR 302

ISBN 978 90 468 2085 8

www.nieuwamsterdam.nl

DEEL EEN

I

Eerst was de lezeres verbaasd, en vervolgens beledigd, toen een misdadiger met de naam Raskolnikov ineens midden op straat voor haar ogen werd vermoord. Sonja, de goedhartige prostituee, schoot hem in het hart. Het gebeurde halverwege een opstel over een klassieker van Dostojevski.

De naam van de lezeres was Ella Amanda Milana. Ze was zesentwintig jaar oud en bezat onder andere fraai glooiende lippen en defecte eierstokken.

De opmerking over haar lippen was diezelfde donderdag gemaakt, vijf minuten voor het eind van de lunchpauze, door de leraar biologie. Dat van die defecte eierstokken had een arts haar veertien maanden eerder verteld. Ze had het spreekuur verlaten als een vrouw met een koude, defecte kern. Desondanks was het buiten nog steeds warm en zonnig geweest.

Drie maanden na de diagnose, een paar dagen na het verbreken van Ella Milana's verlovings, hadden de zaken een positievere wending genomen.

In gedachten had ze een inventarisatie gemaakt.

Haar lippen, om maar wat te noemen, waren goed. Van haar vingers werd gezegd dat ze sierlijk en mooi waren. Haar gezicht was niet bijzonder mooi, dat had iemand haar ooit verteld, maar wel aardig en delicaat, bekoorlijk zelfs. Dat kon ze zelf ook zien in de spiegel.

En een minnaar had een keer geconstateerd dat haar tepels schilderachtig van kleur waren. Hij had onmiddellijk tubes olieverf uit een hoek van zijn appartement tevoorschijn gehaald en was drie uur lang bezig geweest met mengen, tot hij de juiste tint had verkregen.

Ella Amanda Milana staarde naar het ruitjespapier.

Ze had zevenendertig middelbare scholieren voor haar neus en moest de door hen geschreven essays nakijken, en ondertussen zat zij over de kleur van haar tepels te mijmeren. De onverwachte literaire moord had haar concentratievermogen aangetast. Ze zou niet meer in staat zijn zichzelf tot lezer te abstraheren – niet vandaag, niet in dit lokaal.

Ze hief haar blik op van het opstel alsof er een of ander insect op rondkroop; ze keek naar haar klas, maar de klas keek niet terug. De leerlingen schreven en keken op hun papier, hun pennen krassten als knaagdieren op een geheime missie.

Het opstel was geschreven door de jongen die in de derde rij bij het raam zat.

Ella was licht beledigd, maar kon toch ook niet kwaad op hem worden. Ze vroeg zich af of ze als invalkracht geacht werd serieus op dit soort pogingen tot bedrog in te gaan.

Ze was lange tijd nogal kwaad geweest, en kwaad was ze ook op dit moment; niet op de jongen, maar op haar eierstokken. De jongen en zijn literaturessay waren een onbelangrijke kwestie van voorbijgaande aard. Haar eierstokken zaten daarentegen blijvend aan haar vast, en zij aan haar eierstokken. Ze had liever gehad dat die geen deel uitmaakten van de persoon met de naam Ella Amanda Milana, die voor de klas zat en een leugenachtig literaturessay in haar handen hield.

Ze had de leerlingen een lijst met klassieke leerboeken gegeven en beweerd dat zijzelf *Misdaad en straf* voor het eerst in de vijfde klas van het vwo had gelezen, en op de universiteit nog een keer.

Ze beseft nu dat ze een ander boek in gedachten had gehad.

Ze had het beroemdste boek van Dostojevski nooit helemaal uitgelezen. Op het vwo had ze de eerste twintig pagina's gelezen, en op de universiteit was ze tot pagina 52 gekomen, maar daar was het bij gebleven. Iemand had het van haar geleend en vervolgens naar de tweedehandsboekhandel gebracht.

Desondanks wist Ella vrij zeker dat Sonja, de goedhartige prostituee, Raskolnikov niet in het hart had geschoten aan het eind

van het boek. Ze durfde ook te wedden dat Raskolnikov de oude woekeraarster, anders dan in het opstel werd beweerd, niet had vermoord door haar met een stuk ijzerdraad te wurgen. Op de universiteit had ze lezingen over Dostojevski bijgewoond, en ze had de film en de tv-serie gezien, en dus wist ze best het een en ander over de betreffende klassieker, ook al was haar eigen exemplaar vier jaar geleden in de tweedehandsboekwinkel beland.

Ella beëindigde de les en plukte de jongen uit de stroom leerlingen. Ze maakte een sarcastische opmerking over diens leesvaardigheid en moraal.

Hij haalde het boek uit zijn tas en gaf dat aan Ella.

Mevrouw de invalkracht kan het hiermee zelf controleren, zei hij; de plot van de roman is zoals hij is.

Ella liet hem gaan; hij was duidelijk niet bereid over de kwestie te praten. Ze besloot er later op terug te komen.

Nadat ze de roman een tijdje had bestudeerd, begonnen haar wangen te gloeien. Op de op één na laatste pagina schoot Sonja twee kogels in het hart van Raskolnikov. En aan het begin van het boek wurgde hij de woekeraarster daadwerkelijk met de snaar van een piano.

Ella zocht in haar handtas naar haar mobieltje en belde haar literatuurprofessor.

Haar scriptie had ze geschreven over de mythologische elementen in de kinderboeken van Laura Witte. Professor Eljas Woudberge had haar begeleid en had zelfs niet geprobeerd zijn blijdschap te verbergen: ‘Een uitstekende keuze. Als je erin geïnteresseerd mocht zijn het onderwerp nog verder uit te diepen, neem dan contact op, dan zullen we eens kijken. Er zijn nog veel dingen aan Witte die de moeite waard zijn bestudeerd te worden, en zelfs ik zal niet in staat zijn alle aspecten van haar literaire werk te behandelen.’

‘Hallo,’ zei de professor. ‘Woudberge.’

Ella noemde haar naam en vroeg in één adem door: ‘Schiet Sonja Raskolnikov dood aan het eind?’

De professor liet een kort lachje horen.

Ella beseft hoe vreemd ze moest hebben geklonken.

‘Ben je met een les over literatuur bezig? Je zat toch in Joensuu tegenwoordig?’

‘Dat baantje heeft maar vier maanden geduurd,’ zei Ella op nadrukkelijk alledaagse toon. Ze deed haar best een doordachtere indruk te maken dan daarnet. ‘Ik ben nu in Haazenrugge. Op een vwo. En er is een dingetje dat ik nu meteen moet controleren, omdat die leerlingen nu eenmaal zijn zoals ze zijn, en ik dat boek niet... eh, ik heb dat boek momenteel niet bij de hand en ik kan me met geen mogelijkheid herinneren wat er precies gebeurt, maar dit detail moet ik nu meteen uitzoeken.’

‘Ik begrijp het,’ zei de professor. ‘Wel, Raskolnikov wordt door niemand neergeschoten, al helemaal niet door Sonja.’

Ella keek een tijdje naar het boek en zei toen: ‘En als ik nou hardnekkig zou beweren dat ik een versie van *Misdaad en straf* heb gezien waarin Raskolnikov wordt doodgeschoten? Door Sonja, omdat ze denkt dat de wereld een betere plek zal zijn zonder hem?’

De professor zei niets.

Ella beseft dat ze opnieuw had geklonken alsof ze niet goed bij haar hoofd was. Bij sommige mensen verloor ze sneller de controle over zichzelf wanneer ze met hen sprak, en de professor was altijd al een van die mensen geweest. Op de universiteit had ze samen met een vriendin een tweeledige theorie ontwikkeld die dat fenomeen verklaarde.

Volgens het eerste deel van de theorie raakte ze nerveus in het gezelschap van mensen van wie ze aanvoelde dat die oprecht in haar en haar gedachten geïnteresseerd waren.

Ze werd echter maar zelden nerveus, ook al had ze dagelijks met veel mensen te maken, van wie een aantal zelfs probeerde een relatie met haar op te bouwen. Dit werd verklaard door het tweede deel van de theorie: die luidde dat alle mensen een aangeboren behoefte hadden om de wereld op de hoogte te stellen van hun persoonlijkheid en gedachten, maar dat in de regel niemand geïnteresseerd was in wat er in het hoofd van een ander speelde.

De theorie verklaarde in het voorbijgaan ook God: omdat men-

sen een geïnteresseerde toehoorder nodig hadden en ernaar verlangden om ook na hun kinderjaren nog onophoudelijk in het midden van iemands belangstelling te staan, hadden ze God uitgevonden; die keek en luisterde de hele tijd naar hen.

‘Misschien is er sprake van een postmoderne nieuwe versie?’ vroeg de professor uiteindelijk. ‘Was dat boek daadwerkelijk door Dostojevski zelf geschreven? Ik heb het idee dat je een ander boek in handen hebt gehad, dat klassieke figuren nieuw leven inblaast of zo. Luister, Ella, probeer je te herinneren om welk boek het nou echt ging. Ik zou dat voor mijn Dostojevski-lessen kunnen gebruiken, het klinkt tamelijk interessant. Zou je trouwens een kort stukje over het onderwerp kunnen schrijven? Ik werk aan een bloemlezing waarin een dergelijke invalshoek heel goed zou passen.’

De professor klonk enthousiast. Ella had er spijt van dat ze had gebeld.

Op de kaft stond de naam van Dostojevski voluit geschreven. De naam van de roman was *Misdaad en straf*, zoals het hoorde. Het boek was in 1986 in Finland gepubliceerd door uitgeverij Karisto. Het was in 1899 vertaald door M. Vuori, en Lea Pyykkö had het volledig geredigeerd in 1986. Ella staaarde naar de kaft.

‘Dat zal het inderdaad wel zijn, een of andere nieuwe versie,’ zei ze.

De bibliotheek van Haazenrugge was een rood gebouw met twee verdiepingen, een bastion op de heuvel waar ook de school zich bevond. De hoofdingang werd omlijst door twee witte marmeren pilaren.

Die waren door de inmiddels overleden eigenaar van de steenhouwerij cadeau gedaan aan het culturele leven. Ella had in een plakboek van haar moeder een krantenartikel gezien over de ont-hullingsplechtigheid in 1975. Er had een zwart-witfoto bij het artikel gestaan.

Op de achtergrond was een kraanwagen te zien, en op de voorgrond stonden een aantal mensen uit het dorp, lokale bestuurders

en Steen-Lindgren zelf, hand in hand met de jonge Laura Witte. Er werd beweerd dat Lindgren had geprobeerd indruk te maken op de schrijfster. Achter Laura Witte stond een groep kinderen – het Literair Genootschap van Haazenrugge, een verzameling getalenteerde jongeren die onder leiding van Witte tot auteurs zouden uitgroeien.

Ella's grootmoeder had de bibliotheek schamper 'dat achterlijke mausoleum dat de hele dorpskern verpest' genoemd. Ook veel anderen vonden het gebouw somber, kil en te groot. Sommigen leerden als kind een hekel te hebben aan de bibliotheek. De kinderen van Haazenrugge kwamen 's ochtends noodgedwongen zwetend en hijgend langs het gebouw, omdat de weg naar de zogenoemde schoolberg aan de bibliotheek voorbijliep.

Ella vond dat de bibliotheek voornaamheid uitstraalde. Rond het gebouw groeiden eiken; die gaven de plek een plechtige en schilderachtige glans, en 's zomers vloede het intense getsjirp van de vogels tussen de takken door, dat je soms tot binnen in de bibliotheek kon horen als de ramen openstonden.

Op enige afstand van de bibliotheek begon een klein bos, dat boekencafé annex lunchroom 'Moeders tien' in zich herbergde. Als kind was Ella iedere zondag naar 'Moeders tien' gefietst om een ijsje te kopen. Onderweg was ze steevast bij de bibliotheek gestopt om de afgesloten deur te proberen en een blik naar binnen te werpen door het raam.

Ella had het moeilijk gevonden de stoffige papiersfeer van de bibliotheek langere tijd te vermijden. Ook nu, terwijl ze het gebouw naderde met de gebrekkige Dostojevski in haar tas, werd ze door hetzelfde heilige gevoel van eerbied overvallen als toen ze kind was. Zij was dat kleine meisje geweest dat tassen vol boeken met zich meesleepte; zulke meisjes had je in iedere bibliotheek. Toen ze twee weken lang met longontsteking thuis in bed had gelegen, had de bibliothecaresse naar haar huis gebeld en gevraagd of alles in orde was. Alle mogelijke burens en buitenlui hadden haar tussen de boekenkasten begroet: *Hé, Ella, wat heb je vandaag weer allemaal gevonden...*

Ze had meer gelezen dan goed voor haar was, honderden boeken per jaar. Sommige boeken had ze twee keer of vaker gelezen voordat ze ze had teruggebracht. Vele leende ze nog een keer, na een korte afkoelingsperiode. Ze was toen al van mening geweest dat boeken pas op hun best waren wanneer je ze voor de tweede of derde keer las.

Ella liep langs de massieve pilaren. Ze kromp altijd een beetje ineen wanneer ze daar liep. Een hondje dat op de trap lag, schrok wakker. Het wierp een blik op Ella, gromde even slechtgeluimd en rende toen weg.

Er hing een mededeling aan de deur; Ella las die zonder te stoppen, opende de deur en ging naar binnen.

De bibliotheek was uitgestrekt en koel. Terwijl ze door de hal naar de uitleenbalie liep, werd Ella de vertrouwde geur van stoffig papier en oude drukinkt gewaar.

‘Ik wil een klacht indienen,’ zei ze tegen de bruine ogen die haar van achter de hoornen bril aankeken.

De bibliothecaresse droeg een naamkaartje op haar trui: Ingrid Katter.

‘Pardon, bent u misschien de schrijfster Ingrid Katter?’ vroeg Ella vriendelijk.

‘Nee, ik ben bibliothecaresse Ingrid Katter,’ antwoordde de vrouw net zo vriendelijk. Er kwam een lichte rookgeur van haar kleren af. ‘U wilde een klacht indienen?’

‘Of liever gezegd, de aandacht op iets vestigen,’ zei Ella. ‘Ik ben in een nogal vreemde situatie beland met een van mijn leerlingen. Hij heeft een opstel geschreven dat naar mijn mening, eh, dubieus is.’

De bibliothecaresse glimlachte. ‘Bevatte het onbetamelikheden? Dat heb je op die leeftijd. Maar echt, dat gaat wel weer voorbij. Die leeftijd, en ook die onbetamelikheden. Dat is het goede aan de dingen: alles gaat voorbij.’

Ella haalde het boek uit haar tas. ‘Ik moet een beetje specifiekker zijn. Het probleem bleek hem niet in het essay te zitten, maar in het boek waarover het ging. Hier: *Misdaad en straf* van Dosto-

jevski; oogt volkomen authentiek maar is op een vreemde manier verdraaid. Veranderd. En het is hier geleend, dit zijn uw stempels.'

Ella schoof het boek over de uitleenbalie. Ingrid Katter keek niet al te geïnteresseerd, maar ze glimlachte, stond op van haar stoel en keerde Ella de rug toe om de plank met reserveringen te ordenen. Het boek bleef op de balie tussen hen in liggen.

'Drukfouten heb je altijd,' zei ze met haar rug naar Ella gekeerd. 'Soms ontbreken er complete pagina's. Soms komen er bij het drukken ook foutieve pagina's in terecht. Ze worden immers door mensen gemaakt, moet u weten, en wanneer mensen dingen doen, worden er ook fouten gemaakt. Vergissen is niet alleen menselijk, de hele geschiedenis van de mensheid bestaat hoofdzakelijk uit vergissingen. U hebt vast ook wel van die adventskalenders gehoord.'

'Welke adventskalenders?'

Ingrid Katter schudde haar hoofd. Onder de wapperende haren kwam heel even een slanke, sierlijke nek tevoorschijn.

'Ai ai. Dat is al een tijdje geleden, maar hoe dan ook: achter de luikjes van een adventskalender voor kinderen waren op een of andere manier wat minder kerstachtige plaatjes terechtgekomen. Pure porno, in feite. Er werd zelfs in de kranten over geschreven.'

'Kijk aan,' zei Ella. 'Hoe dan ook, in dat boek daar wordt Raskolnikov door Sonja doodgeschoten. En Raskolnikov wurgt de woekeraarster met een stuk ijzerdraad. Zo gaat het verhaal helemaal niet. Dat weet u zelf vast ook wel. Ik dacht eerst dat het misschien een versie betrof die destijds gecensureerd was, maar dit is een heel gewone uitgave.'

Ze dacht even na, bewoog toen wat onrustig en glimlachte uiteindelijk.

'Het is natuurlijk wel vervelend en zo,' zei ze, 'om over zo'n onbeduidende kwestie te klagen, maar ik ben desondanks van mening dat dit moet worden uitgezocht. Wat moet er van de wereld worden als het niet uitmaakt wat er in een boek staat.'

Ingrid Katter kwam weer bij de balie staan en keek Ella in de ogen.

‘Ik kan u verzekeren dat een ondeugdelijk boek niet meer in de circulatie komt. Dit soort dingen gebeurt soms. Er wordt meestal niet over gesproken, maar er werken nogal wat grappenmakers in het drukkerijwezen. Bedankt dat u de zaak onder de aandacht hebt gebracht.’

‘Graag gedaan. Eigenlijk kan ik het ook wel weer meenemen,’ zei Ella terwijl ze haar hand uitstreckte naar het boek. ‘Een bevriende literatuurprofessor wil graag een kopie van de foute tekstdelen.’

De ogen van Ingrid Katter vlamden even op, en ze griste het boek weg voordat Ella het kon pakken.

‘In principe is dat natuurlijk mogelijk,’ zei ze terwijl ze het boek onder de balie verborg. ‘Binnen de grenzen van de auteursrechtwetgeving, uiteraard. Maar het boek is nu geretourneerd. En ik kan het niet opnieuw in circulatie brengen, omdat het ondeugdelijk is. Dat is een principekwestie, en wij bibliotheekmedewerkers zijn aan bepaalde regels gebonden. Het spijt me zeer, en nogmaals dank voor de aandacht.’

Ingrid Katter ging verder met haar bezigheden aan de balie. Ella keek naar haar profiel, haar nek en haar kruin, dacht even na, knikte en ging toen op weg naar de leeszaal.

Die bevond zich op de tweede verdieping, samen met de gedichten en de toneelstukken. Terwijl ze de trap op liep, zag ze alle verdiepingen in één keer. Midden in de bibliotheek bevond zich een gewelf, waaronder de trap als een hoekige spiraal omhoogklimde. Boven in het gewelf zat een plafondvenster dat uit negen ruiten bestond. Op zonnige dagen wierp dat een kathedraalachtige glans op de boeken, maar nu spiedden alleen de kraaien en de kauwen door het raam naar binnen.

Op de begane grond bevonden zich de kinderboeken en de literatuur voor volwassenen. Terwijl ze naar beneden keek, zag Ella dat er vandaag een groepje standbeelden op de kleine open ruimte tussen de afdelingen stond. Volgens de mededeling op de ingangseur ging het om de jaarlijkse tentoonstelling van de Beeldhouwersvereniging van Haazenrugge, met als thema ‘Van nix tot

watergeest – mythologische beeldhouwkunst gebaseerd op de werken van schrijfster Laura Witte’.

Op de eerste verdieping waren de non-fictieboeken te vinden. Het viel Ella op dat de boekenkast met hondenboeken, die zich het dichtst bij de trap bevond, van een geel bordje was voorzien met daarop HONDENLITERATUUR. Er stonden maar een paar boeken.

Toen ze op de tweede verdieping was aangekomen, pakte ze een *Haazenbode* en koos ze een tafeltje uit van waaraf ze Ingrid Katter kon zien, die twee verdiepingen lager bij haar balie zat.

Die plek werd de leeszaal genoemd – althans op het bordje waarop men werd gemaand stil te zijn in de leeszaal. De ‘zaal’ bestond uit zes versleten tafels die naast de balustrade waren geplaatst.

Ella bladerde door de *Haazenbode* en wierp van tijd tot tijd een blik op de bibliothecaresse. Volgens de krant ging het goed met de oogst in Haazenrugge. De lokale hardloophelofte Dartelwoud had bij een wedstrijd op nationaal niveau zilver behaald. Er werden strengere hondenregels geëist. Hondenpsycholoog A. Louniala gaf in zijn vaste column tips voor het opvoeden en verzorgen van honden, ditmaal met als kop ‘De hond is de beste en oudste vriend van de mens’. De gemeenteraad overwoog het gemeentehuis te laten renoveren. In het literatuurkatern werden nieuwe, veelbelovende schrijvers gepresenteerd.

Ella wist dat haar novelle nog niet in de krant was verschenen. Misschien later dat najaar, had de redacteur van het katern gezegd. De rillingen liepen over haar rug, alsof er iemand over haar graf was gelopen, en ze besloot de redacteur te bellen en haar novelle terug te vragen. Ze was er nog niet klaar voor om die gepubliceerd te zien. Dat was van het begin af aan een fout idee geweest, besefte ze nu.

Op pagina vier stond een nieuwtje over hoe er op de akker van keuterboer P. de Baai een aardappel in de vorm van de Witte Moeder was gevonden. Hij beloofde die aan schrijfster Laura Witte te schenken als ze die voor haar verzameling wilde hebben, en zijn

vrouw Kati beloofde koffie met gebak te serveren als de schrijfster de aardappel zelf kwam ophalen.

Ella verloor haar interesse in de krant. Het gele bordje zoog haar blik naar zich toe. HONDENLITERATUUR, verkondigde dat in zwarte versaalletters, steeds wanneer ze ernaar keek. Uiteindelijk moest ze zichzelf de vraag stellen waarom ze in de bibliotheek was gebleven.

Ze had al haar lessen van die dag al gegeven, maar die avond zou ze een grote stapel essays moeten nakijken. En haar moeder zat erop te wachten dat Ella eten en medicijnen mee naar huis zou nemen; God wist hoe warrig vader vandaag weer was geweest. Ook had ze op een middagdutje gehoopt.

En toch zat ze hier, op de tweede verdieping van de bibliotheek, bladerend in de lokale krant en spiedend naar de bibliothecaresse.

Dat wat ze deed, was belachelijk, dat beseftte ze. Anderzijds had bibliothecaresse Katter zich dubieus gedragen. Ze had de vondst van het ondeugdelijke boek niet zo licht opgevat als ze had gepretendeerd. Ze had ook niet verrast geleken door het feit dat er in een boek dat al jaren in de bibliotheek stond, zulke opvallende afwijkingen stonden.

Natuurlijk was Ella uiteenlopende vertalingen en keiharde vertaalfouten tegengekomen; ze had ingekorte versies gelezen, en boeken waaraan pagina's ontbraken, aan eentje zelfs het slot. En soms werden er zelfs officieel nieuwe versies van een boek uitgebracht, omdat de tijden veranderden en het niet langer noodzakelijk was het lezerspubliek te beschermen tegen onbetamelijke replices of omstreden scènes.

Maar ze had nog nooit gehoord van een boek waarvan de plot per ongeluk of met opzet zodanig was gewijzigd als nu met *Misdaad en straf* het geval was. Als het om een geintje ging, was daar een wel heel bijzondere drukkerijmedewerker voor nodig, en een nauwelijks te bevatten motief. En hoe had het boek bijna twee decennia lang uitgeleend kunnen worden zonder dat iemand iets vreemds was opgevallen?

Misschien ging Ella tegen haar natuur en haar gezonde verstand in, die middag in de bibliotheek, maar het bestaan van de ondeugdelijke Dostojevski kwetste haar diep, en wanneer ze zich gekwetst voelde, kon ze ondoordachte dingen doen, puur en alleen op basis van haar intuïtie.

De essays zaten in haar tas, wachtend op correctie; haar moeder wachtte thuis op het eten en haar vader op zijn medicijnen, de mensen kwamen en gingen.

Twee uren verstreken. Invalkracht voor Fins en literatuur Ella Amanda Milana zat in de bibliotheek en bespioneerde bibliothe-caresse Ingrid Katter. Ze begon zichzelf belachelijk te vinden, maar ze kon niet opgeven, nog niet althans.

Eindelijk stond Katter op van haar bureau, en ze liep tussen een stenen nix en een betonnen watergeest door naar de boekenkasten.

Ella ging ergens anders op de galerij staan om Ingrid Katter beter te kunnen zien. Die stond bij het D-rek en laadde haar wagentje vol met boeken. Ze maakte steeds een meter boekenplank leeg en duwde haar wagentje naar de achterkamer.

De bibliotheekmedewerkers gebruikten de achterkamer om te lunchen en zich om te kleden. Je kon er alleen via de balie komen. Aan de deur van de achterkamer hing een verfomfaaide Engelse talige poster, die reclame maakte voor *The Lion, the Witch and the Wardrobe* van C.S. Lewis. Er was een magische klerenkast op te zien, waarvan de deur uitnodigend op een kier stond.

Ingrid Katter kwam de achterkamer uit en liep naar de balie, waar ze lange tijd bleef zitten. Uiteindelijk liep ze naar de eerste verdieping om iets te doen voor een man met een hoed die in de bibliotheek was verschenen.

Ella had haar eerste post al verlaten, was naar de benedenverdieping afgedaald en dicht bij de balie gaan staan. Ze deed alsof ze de ereboekenkast inspecteerde, die gereserveerd was voor de boeken van Laura Witte en alle vertalingen die daarvan gemaakt waren.

Toen kwam ze in actie.

Ze liep om de balie heen, rustig en heel natuurlijk. Ze wierp een blik om zich heen, bevoelde haar voortanden met haar tong en glipte toen de achterkamer in.

In gedachten vormde ze een leugentje om eigen bestwil voor het geval Ingrid Katter haar zou betrappen. Ze zou zeggen dat ze op zoek was geweest naar Katter, omdat ze nog iets belangrijks moest vragen.

Wat kon de bibliothecaresse haar überhaupt deren, zelfs al werd ze op heterdaad betrapt? Haar doden? Bewusteloos slaan?

Misschien niet, dacht Ella, maar ze zou heel goed de politie kunnen bellen en aangifte kunnen doen.

Wat zou dat een herrie opleveren. 'Invalkracht Fins blijkt bibliotheekdievegge', zou de *Haazenbode* koppen. Ze zou haar reputatie verliezen en daardoor ook haar werk. Ze zou een strafblad krijgen, dat haar overal zou achtervolgen.

Ella begon bang te worden. Ze besepte nu dat ze er maar beter vandoor kon gaan, nu het nog kon. Ze prees zichzelf om het feit dat ze op tijd bij zinnen was gekomen, voordat ze echt iets stoms had kunnen doen.

Toen zag ze de boeken op tafel liggen.

Het waren drie stapeltjes. Daarnaast stond een flesje Jaffa-sinas, vergezeld van een mandarijn en een zakje drop – de snacks van bibliothecaresse Ingrid Katter.

Misdaad en straf van Dostojevski lag onder op de stapel. Ella's hart begon sneller te kloppen, en ze pakte het boek. Ze pakte ook nog vijf andere boeken, de eerste die ze in handen kreeg en die dun genoeg waren, en stopte de buit snel in haar tas.

Haar vingers waren koud als de poten van een ekster.

Onder in haar tas zat een strijplad dat ze tijdens een van de ochtendlessen had geconfisqueerd. Dat propde ze boven op de boeken, waarna ze de tas dichtdeed.

Vervolgens liep ze de bibliotheek uit.

Paavo Emil Milana was vernoemd naar twee legendarische sporters. Als twintigjarige was hij bijna net zo'n goede hardloper geweest als zijn naamgenoten, zoals wijlen zijn vader ook had gehoopt – misschien niet helemaal qua resultaten, maar wel als het om zijn hart ging, het hart van een atleet: licht en snel als een libelle.

Dertig jaar lang had hij iedere dag tientallen kilometers hardgelopen. 's Ochtends een rondje voordat hij naar kantoor ging en 's avonds meteen na het werk, en ook tijdens die stormachtige nacht waarin zijn dochter werd geboren was hij wezen rennen. Ieder jaar had hij zes paar sportschoenen versleten, en ieder jaar kreeg hij met de Kerst een nieuw trainingspak cadeau van zijn gezin. Zijn gezinsleden hadden hem teder 'de vliegende Haazen-rugger' genoemd; die naam was vervolgens door iedereen in het dorp overgenomen.

Nu, op 55-jarige leeftijd, zat Paavo Emil Milana dag in, dag uit in een tuinstoel, te midden van bessenstruiken, gras, margrietten, appelbomen, brandnetels, egels, kikkers, vlinders en beestjes. Het tuinseizoen begon zodra de sneeuw was gesmolten en eindigde pas wanneer de vorst weer was gearriveerd.

Binnen zes jaar tijd was de situatie veranderd.

Het had geen zin hem boeken aan te bieden om te lezen. Het had geen zin hem aan te sporen te gaan zwemmen, met de boot eropuit te gaan of mensen te bezoeken. Hij moest zijn tuin en het leven dat zich daar afspeelde in de gaten houden – dat is wat hij tegen zijn vrouw Marjatta zei, die zichzelf al als weduwe was gaan beschouwen en daardoor van tijd tot tijd aan ernstige schuldgevoelens leed. Ouderdom is niet altijd een kwestie van leeftijd, zei ze soms tegen haar man.